

Inceptis Jesu Adesto !
 SPECIMEN ACADEMICUM,
 NONNULLA MOMENTA
 CONTROVERSIAE ILLUSTRIS:
 AN

RECENTIORIBUS
 VEL

ANTIQUIORIBUS
 PALMA ERUDITIONIS SIT TRIBUENDA?

Adtingens,
 QUOD,

*Consentiente Ampliss. Senatu Philosophico ad Illustre
 Athenaeum Aboënse,*
 PRÆSIDE

DOCT. CAROLO FRID.
 MENNANDER,

*Haëtenus Scient. Nat. jam S. S. Theol. PROFESS.
 Reg. & Ord. Reg. Acad. Scient. Svec. MEMBRO,
 Publice examinandum sistit*

ISRAËL ALTAN,

Ostrobothniensis,

Die XX. Junii, Anni MDCCLIII.

In Auditorio Majori, horis post meridiem solitis.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
 Finland. JACOB MERCKELL.

VIRO

Admodum reverendo atque præclarissimo;

**D^N. JOHANNI
ALTAN,**

Antistiti Ecclesiarum, quæ Deo in Lohteâ colliguntur, longe meritissimo, & adjacentis districtus Præposito gravissimo, Parenti ut optimo indulgentissimoque, ita omni filiali reverentia ad cineres usque prosequendo.

Tandem tot votis totque assiduis desideriis optata atque ex-
petita se mihi præbet occasio, qua pietatem in TE, Parens
Honoratissime, meam, publico quodam testatam facere possum do-
cumento; quam quidem eo lubentius in præsentis jam arripio,
quo magis soli Divinæ gratiæ acceptum referre debeo, quod post
superatos graviores morbos TE adhuc habeam supersitem. Quid
Parentibus suis liberi communiter debeant, paucis neutiquam ob
multitudinem dicendorum comprehendendi potest. Quia vero ego
TIBI, mi Pater, debeam, adhuc multo prolixiori indigeret ex-
plicatione. Neque tamen ulla eloquentia aut calami virtute di-
gne celebrari posset TUA in me benignitas. Non itaque mirum
est, ea me destitui fecundia, qua ad beneficia TUA vel enume-
randa & indigitanda opus esset. Neque vel pagella hujus exi-
guitas, vel præsentis angusti temporis ratio, eidem negotio rite
peragendo sufficeret, quippe qua & ipsam materiei pertracta-
tionem admodum arctis inclusit cancellis. Supersedeo itaque hoc
labore, inprimis quum prolixam beneficiorum in me Tuorum
recensionem TIBI displicituram fore insuper probe sciam. Vel
unico

unico itaque verbo indicare liceat, TE, Pater optime, tam in adversa quam secunda fortuna, nec labori nec sumptibus pepercisse ullis, quo mihi bene esset, remque meam ex voto & feliciter agere possem. Cui ergo majori, aut rectius aequali, quam TIBI, mi Pater Carissime, jure, hasce adjudicarem pagellas, inveni certe neminem. TIBI etenim, TUÆ cura, TUISq; impensis etiam illas, post Deum, totas debeo. Recipe itaque istas, humillimus precor, Paterno, ceu me semper soles, affectu, in pignus animi mei gratissimi & devotissimi certissimum. Placido respicias vultu & ipsam argumenti dignitatem, & oblatoris summam, qua te prosequi nunquam desistet pietatem. Quæ vero incommode atq; impolite dicta heic occurrunt, sunt vero illa perquam multa, juvenili filii ingenio, tantis ausibus immaturo, perbenigne condonabis. Memum erit, pro omnibus beneficiis TUIS vere Paternis, Divinam hancce summi rerum Arbitri TE administrante mibimet collatam gratiam, submissa animi veneratione semper prosequi, & indefessis Deum invocare precibus, velit TE, mi Pater Carissime, adhuc quam diutissime & ad ultimos usque mortalitatis terminos supersitem mihi conservare, & ingravescentem senectutem TUAM, omnigeno felicitatû flore camulatam, viridem denuo & florentem reddere, in Divini nominis gloriam, ecclesie emolumentum, nostrumque gaudium & solatium. Hac ex imis cordis recessibus vovet

Parenti suo Indulgentissimo Carissimoque

**Obedientissimus filius,
ISRAEL ALTAN,**

VIRO plurimum reverendo atque praeclarissimo,
DN. MAG. GUSTAVO JUSLENIO,
Pastori ecclesiarum in Cronoby dignissimo, Fautori
propensissimo.

VIRO plurimum reverendo atque praeclarissimo,
DN. MATTHIÆ PAZELIO,
Pastori in Kelfviâ meritissimo, Fautori benignissimo.
VIRO amplissimo,

DN. LAURENTIO WENDELIO,
Vestigalium maritimorum Helsingforsæ Administra-
tori adcuratissimo, Avunculo, nullo non tempore
singulari mentis veneratione colendo.

VIRO plurimum reverendo & clarissimo,
DN. ISRAËLI REINIO,
Vicario Pastori in Laihela laudatissimo, Patruï loco
omni honoris cultu prosequendo.

VIRO spectatissimo atque consultissimo,
DN. JACOBO FALANDER,
Senatori G. Carlebyensi dexterrimo,
Avunculi nomine perpetim suspiciendo.

OB plurima in me nullo non tempore collata favoris & benivo-
lentie documenta, pagellas hasce Academicas vobis, Fauto-
res optimi, consecrare volui & aebui. Suscipite igitur istas
miti & placida, cœu memet semper soletis, fronte, veluti obsides
venerabundi & in vos gratissimi mei animi. Addite vero fa-
vori in me vestro, quod unum ei adjici potest, perpetuitatem.
Ego vicissim pro vestro, Familiarumque vestrarum Honoratissima-
rum perenni flore & incolumitate ardentissima ad Summum uni-
versi Moderatorem fundere vota nunquam desistam.

NOMINUM VESTRORUM

Humillimus cultor,
ISRAËL ALTAN.

Præstantissime atque Eruditissime Domine,
 AUCTOR hujus Egregiæ Dissertationis
 Dexterrime ,
 Amice Integerrime.

Ηδην· ἀλλὰ πῶς δοκεῖς ; πάνυ μὲν γὰρ ἀπὸ βαθείας τῆς
 γνώμης ἤδην, μαθὼν ὅτι μέλλεις ὦ Φιλτάτῃ κεφαλῇ,
 ἐς τὸ φῶς ἐκφέρειν Διατριβὴν ὡς κάλλιστα συγγεγραμμένην· καὶ
 ταῦτα μὴν πάνυ γε εὐκόλως· Εὐοὶ γὰρ ἔκ ἀμελείας ἐστίν, εἰδέναι
 ἵα περὶ Σχ, βεβλομένῳ διὰ παντὸς ἐν τοῖς Σοῖς εὐφραίνεσθαι.
 Τροφαὶ κοιναί, παιδείαι κοιναί, καὶ ἴι γὰρ ἔχει κοινόν, πολλὰ
 διὰ πολλῶν ἡμᾶς ἀλλήλοις οἰκείωσιν· Σέ μὲν γὰρ Φιλῶ τίνα
 γὰρ ἂν δικαιόπερον; τὸ δὲ τὰ περὶ Σχ εὐπράστοι καὶ πυθέσθαι
 πικαλφέςτατον ἐμοὶ τῶν πόρρωθεν ἀγωγίμων· Συγχαίρω τέτινυ
 σοι, ὦ Ἐπαύρων μετὰ Προφίλεταί, τῆς προκοπῆς ἐπισήμῃ ἐν
 φιλοσοφίᾳ καὶ πᾶσι ταῖς ἐλευθερίαις διατριβαῖς· Χεῖρας δὲ τὸ
 λοιπὸν ἐκείδους αἶρω πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ὁ πάντων Δολὴρ
 εἰδῶν, ἀγαθῶν πολλῶν σοι ἢ Νομεύς, ἐνενέασαν, ἢ κατὰ φιλο-
 σοφίαν σχολῇ, καὶ ἐγκαιρῶς ἐν τῇ σπαρτῇ πάνυ ἐπαυεῖν, ὥστε
 τάχιστα Σε τὸν καρπὸν τῶν πόνων κομίζειν δυνηθῆναι περιπόθητον,
 πολλαπλασίῳ· Εἰρήσῃ, ὦ Φιλόλῃς, ἐμᾶ μηδένα χροῖον ἐπι-
 λήσιμων.

Hæc paucissima gratulabundus relinquere voluit

TUI Amicissimus,
 GEORGIUS FORSMAN,

Sacellanus in Lobrecht.

Ystäväille ja Maanmiehelle.

Ohde höyhen hyppimään,
 Hanhen sulca sukimahan,
 Piirtämään picaisesti,
 Kirjoittamaan kiruhusti,
 Eokemahan cohdaapäätä,
 Laskemahan lauluksia,
 Sulle suuri ystäväni,
 Caunis Cança-Cumpanini.
 Pälle otetuss' osassa,
 Caunibissa Chartaisessa,
 Olet opista omasta
 Yhden osan osottanut;
 Coscas tattrot taitavasti
 Wisastengin wisautta,
 Kysyt cutca cukutahan,
 Cutca culuwat cuilla,
 Oppineista oppineiri
 Wisammiri Wisaista;
 Cosco Warit wanhimmistä,
 Esi Ysist' ihanista?
 Caicka, taitaanco sanoa,
 Warfin juri julkisesti,
 Että uussista usia,
 Nykynäisistä nopia,
 Ollis nitä oppinemi,
 Widen fielen wisahambi?
 Tästä puhut pussiasti,
 Ruomin fieless' rohkeasti,
 Suulla, suorilla sanoilla,
 Latinari laskettelet:
 Että wanhat wanhat miehet

Ovat oikein meitä wienet
 Tielle, caikill' tiettäwälle,
 Laitumelle Laskenehet,
 Perustuyen penningittä
 Ilman rahatta rakensit,
 Wisauteen widen miehet
 Tämän a'ian auttaستن.
 Cuule suotta cumpanini
 Ylimmäinen ystäwäni,
 Mitä millongin puhuwat,
 Sanan-laskussa sanowat,
 Runo-Miekatkin nirowat,
 Sauvon Sywät suomalaiset,
 Nijät äänestä äkiät,
 Wiela parrasta paremmat;
 Uuden, sanowat usiat
 Uina olewan alati
 Mieluisemman mielellemme,
 Eht' on endinen parempi.
 Nyt mun' kändelen käteni
 Toiwottamaan toiwotusta,
 Sulle, winha weickoseni
 Kelpo Cumpani kedolla,
 Warfin paikassa walittu
 Auran Caliss' angarassa
 Tämä työsi täydellinen
 Oleon sulle onnellinen,
 Caicki käyköhön kätches
 Tahtos jalken taipukohon!
 Tähän puuttupi puheni,
 Runot räickyin lacawat.

§. I.

Non recens est aut nuper enata illa contro-
verſia? utrum antiquis an recentioribus
palma eruditionis ſit adjudicanda? Jam
olim enim multi in antiquitatis, alii in novitatis
præjudicio hæſerunt: Majori tamen quam antea
animorum contentione ab A:o MDCLXXXVII:
lis illa inter veterem & recentiorem rempublicam
literariam agitari cœpit, occaſionem certamini
ſuppeditante Perraltino poëmate, quod interſcripſit:
Le ſiecle de Louis le grand; & quo pro-
bare inſtituit, Galliam, ſub Ludovici magni
regimine, in ſcientiarum cultu non æqualem
modo Romæ veteri atque Græciæ eſſe cenſen-
dam, ſed etiam ſuperiorem. Hoc problema
ſuum & placita carne propoſita poſtea contra
A adver-

adversariorum objectiones fusius uberiusque defendit in libro: *Parallele des anciens & des modernes, en ce qui regarde les arts & les sciences*. Erant hæc poma illa Eridos & discordiæ semina, ex quibus ingens prorupit controversiarum seges. Insurrexere enim contra Perraltum *Dacerius, Longe-Pierius, Nodotius, Boilevius, le Temple, Petrus Francius, Swiftius*, alique plurimi. Neque defuere eruditi, quamvis pauciores, qui partibus Perralti, contra venerabile illud antiquitatis nomen, dederunt nomina; in quibus palmarius est *Fontenellius*. Reperti etiam sunt, qui liti huic componendæ se arbitros interposuerunt, & mediam quasi inter dissidentes partem elegerunt; ex quibus nominasse sufficiat abbatem *Gedoy*n. Post tata etiam Perralti idem ulcus, cicatrice vix obducta, recrudit, renascente inter *Motteum & Annam Daceriam* eadem controversia; idque ita, ut utraque pars suos denuo haberet asseclas. Plurima itaque scripta, eorumque varia omnis ingenii & acuminis plena, hoc dissidium peperit. Quemadmodum vero non diffitendum est, Perraltum duriora & plane iniqua haud raro adversus veteres ferre iudicia, quippe cui *Homerus*, quem tamen unquam

quam exstitisse pernegat, insipidus, *Virgilius* in-
 jucundus, *Plato* fastidiosus, *Aristoteles* incultus,
Thucydides & *Livius* imperiti, *Horatius* inurba-
 nus, non semel audiunt; atque in exagitantis navis
 antiquorum, aliquando levioribus & facile con-
 donandis, aliquando etiam ab ipso effictis, esse
 nimium; ita etiam adversariorum aliqui falsissi-
 me ipsum perstrinxerunt, inter *Caligulas* & *Ne-*
rones illi locum assignantes, & auctori ineptissimi
 hominis, carmini vero horribilis & sacri libelli
 notam inurentes. Quidam etiam horum nimi-
 am in antiquos venerationem prodiderunt, astra
 illos compellantes, lumen recentioribus in perpe-
 tuum communicatura, fontes scientiarum omni-
 um, & absolutissima, non eloquentiæ modo,
 sed etiam sapientiæ exemplaria; aliaque
 invidenda illis tribuentes elogia. Vitium præ-
 terea est in Perralto, idque studio gloriæ tri-
 buendum, quod Gallis suis inter recentio-
 res in omnibus principatum conferre satagit,
 aliorum populorum eruditos, utcunque ma-
 gni nominis, ubicunque hoc fieri potuit, vel
 plane reticens, vel infra Gallorum merita
 deprimens. Sed inde nimium quantum patitur
 causa illa, cujus patronus est. Cogitur enim

aliquoties auctores recentiores oppido mediocres optimis antiquorum opponere. Hinc fundamento non caret *Saint Euremontianum* de iplo iudicium; *Perrault a mieux trouvé le défaut des anciens, qu' il n'a prouvé les avantages des modernes.*

§. II.

Diversam diversis temporibus literarum fuisse faciem, omnis ævi loquitur historia literaria. Falso vero & absque ratione adscribitur hæc diversitas defectui ingeniorum hoc vel illo ævo, præ aliis. Ut enim reliqua natura sibi constanter similis est, ita nec rationem ullam invenimus, cur eadem in consilio de ingeniis humanis fingendis sit mutabilis; sed contendimus, illam, pristinam in reliquis omnibus servantem virtutem, neque ex hac parte redditam esse tam debilem aut effortam, quin præclarissima ingenia hodie æque ac olim suppeditare queat. Uno nimirum perinde ac alio seculo nascuntur viri magnis atque excelsis ingeniis præditi; nec ullæ adeo infaustæ exstiterunt epochæ, quæ ad stultitiam stuporemque natura ipsa fuissent damnatæ, aut quibus sale cerebroque caruissent homines. Neque diversitas climatum,
de

de quorum incolis disquiritur, & ad quæ sen-
sim transmigrarunt scientiæ, tanti est, ut in-
geniorum vel subtilitatem vel stupiditatem pro-
ducere valeret. Adest itaque naturalis quædam
inter veteres & recentiores convenientia,

§. III.

Hinc variis causis externis adscribenda venie-
nunc cultior, nunc tristior studiorum in or-
be & apud varias gentes status atque conditio.
Inter quas haud minima literarum progressui &
incrementis posuere impedimenta bella gravio-
ra & cruenta, crebraque excursiones aliquarum
gentium, aliarum a barbaris inundationes, for-
mæ regiminis flori literarum vel oppositæ vel
minus faventes, præjudicia varii generis & gu-
stus depravatus, &c. Hæc & alia ejusmodi, u-
na cum illis, quæ fortunam cujuslibet privatam
concernunt, iniquioribus circumstantiis, efficiunt
aliquando, ut natura in cassum serat excelsa
ingenia, Cicerones & Virgilios, Euclides & Po-
lybios; quodque illi in ipsa herba opprimantur,
neque maturitatem attingere queant. Sublatis
vero alio tempore hisce & aliis id genus obsta-
culis, sub imperiis miribus, tranquillis & flo-
rentibus, latioremo literis affuisse solem, e-
natos

atos esse eximios eruditos, eosque largos fructus
e ditissimo scientiarum gazophylacio reportasse,
ostendunt fata populorum & scientiarum tam
antiquioris, quam recentioris ævi. Eleganter
itaque & vere *Fontenellius*: *La nature produit
dans tous les siècles des hommes propres à être des
grands hommes, mais les siècles ne leur permettent
pas toujours d'exercer leurs talents.*

§. IV.

Non possumus autem assentiri eidem *Fonte-*
nellio, dum credibile judicat, zonam torri-
dam & ambas glaciales non esse scientiis ido-
neas, adeoque montem Atlantem & mare Bal-
ticum esse quasi terminos illis a natura ipsa po-
sitos, neque sperari posse inter Lappones & Ni-
gritas alicujus nominis auctores. Injurius etiam
est in gentes septentrionales *Racinus*, dum illis
Metaphysicos quidem & Geometras, sed eximi-
os Poëtas & Pictores rarissime vel nunquam
concedit.

§. V.

Animadverterunt jam ipsi veteres, aliquando
emergere, veluti stellas novas primæ magni-
tudinis, plures magnos & eximios in literis he-
roës, eosque fere coævus, successores se dignos
fere

fere nunquam relinquentes. Sed causas hujus rei genuinas non perspexerunt; de quibus *Velleius Paterculus* lib. I. c. XVII. *Eminentia cujusque operis arctissimis temporum claustris circumdata. Causas cum semper requiro, nunquam reperio, quas esse veras confidam, sed fortasse verisimiles. Cicero vero Tuscul. Quæst. libr. II. contendit, scientias, postquam ductæ ab humili venerunt ad summum, jam, quod natura fert in omnibus fere rebus, senescere, brevique tempore ad nihilum venturas. Seneca autem Controv. I. hoc invidiæ Deorum suorum adscribere non verecundatur.*

§. VI.

UT constans est naturæ consuetudo, foetus suos a parvis initiis per successiva incrementa ad maturitatem perducere; ut quercus uno vel altero anno vix radices agere potuit, neque tot ostentare valet ramos, quot alia annosa exhibet; ita omnis cognitio humana est successiva, & sensim sensimque ad majorem evahitur perfectionis gradum. Hinc neque mirum est, quod non nisi progressu temporis, auctisque adminiculis necessariis, magis magisque excultæ fuerint disciplinæ tantum non omnes, quarum nascentium primitias & quasi rudimenta in orbe adhuc

novi

novitio dederunt antiqui. Nec ulli mortalium, vel post mille secula nato, præcludetur occasio, in scientiis aliquid adhuc adjiciendi atque experiundi, præsertim in vastissimo illo naturæ studio.

§. VII.

GLoria inventionis veteribus utique est tribuenda; recentioribus vero, quod & ipsi multa invenerint, atque inventis antiquorum, plurima addiderint. Sunt inter antiquorum, inventa multa, in quibus ingenium illorum, inter tot undique ignota positum, subsidiisque, quæ nobis suppetunt, plurimis destitutum, omnino mirari convenit, & circa quæ laudem, quam meruerunt, summam, illis detrahare animi est invidi & ingratissimi. Sunt vero horum præcavi inventorum etiam alia, in quæ non tam suo Marte & ingenio, quam vel casu, vel necessitate cogente, inciderunt; vel quibus ipsa natura, tam alibi, quam in reliquorum animalium congenita industria, occasionem suppeditavit, quæque illis monstravit perficienda, & in suos aptanda usus. Habent præterea plerarumque scientiarum prima rudimenta hoc secum, ut, incidente in illorum principia & stamina palmaria semel ani-

animo feliciori, reliqua, ob nexum veritatum, indivulsum, inde naturaliter fluant. Apparet hoc potissimum in Mathematicis; & rem mirum in modum illustrat recentius *Blasii Pascalii* exemplum, qui duodecennis puer, absque ductore omni, & ignorato non Euclidis modo nomine, sed etiam circuli & lineæ denominatione, quorum illum *Kond*, hanc *Barre* vocabulis a se ipso effectis appellavit, Euclidis tamen elementa ad propositionem usque XXXII. primi libri e proprio cerebro evoluit & invenit. Quidquid autem sit, & undecunque habuerint sua inventa antiqui, eaque jam majori, jam minori industria & ingenio redempta, id tamen nobis semper gratissima agnoscendum erit mente, quod illorum inventis mentes nostræ illustrentur, quodque mutuatio ab illis fruamur lumine; hinc, etiam illis in casibus, ubi primos hos inventores superamus, ipsi nobis ad victoriam, hanc reportandam suppetias tulerunt, adeoque jure optimo in partem gloriæ nostræ veniunt; & recentiores de antiquis fateri oportet, quod olim de *Chrysippo* dixit *Carneades*: *ei un γαρ ην ζεῖοντος, εἰς αὐτὸν ἐγώ*. Ipsi errores in quos sæpius inciderunt antiqui, non carent nostri respectu u-

tilitate; syrtes enim & præcipitia, quæ vitanda sunt, nobis ob oculos ponunt, & ideis suis falsis errori & ignorantia, quæ facile animo humano veritatem investiganti obrepunt, ipsi nostri loco tributa solverunt.

§. VIII.

Sunt artium & scientiarum aliquæ, quæ ad perfectionem sui prolixam requirunt experientiam. Aliæ ingenio & vivida imaginatione magis nituntur, quæ breviori omnino tempore culmen attingere possunt. Et in harum quidem variis ita excelluerunt antiqui, ut recentioribus, quorum tamen quæ magnam partem ex illis derivatur præstantia, palmam reddant dubiam. Fulmen eloquentiæ, quod vibrarunt *Demosthenes* & *Cicero*, ipse agnoscit & metuit *Perraultus*, atque, refugio quæsito in diversitate causarum, quas hodierni fori patroni agunt tenues & exiles, præsci vero illi habuerunt magnas & sublimes, dum vel clientes coronati erant defendendi, vel bella, aliæque rempublicam ipsam spectantia negotia obveniebant svadenda aut dissuadenda, evitare conatur. Sed neque desunt recentioris ævi oratoribus, quæ a sublimitate materiarum fluunt, bene dicendi incitamenta. Verius autem
florem

florem eloquentiæ apud Græcos & Romanos cum Fontenellio exinde deduxeris, quod in rebus publicis huiusce liberis eloquentia ad summas dignitates viam pandebat. *Il étoit, inquit, aussi si avantageux d' être né avec le talent de bien parler, qu' il le seroit aujourd' hui d' être né avec un million de rente.* Cogitandum etiam illud est, quod lingua sibi vernacula eloquentiæ suæ divitias & ornamenta exhibuerint & reliquerint nobis veteres; atque ut Romani, qui respectu Græcorum erant moderni, illos tamen vel æquarunt vel superarunt, ita quid obstat, quin idem facere queat hodierna, præsertim dum vernaculo habitu induitur, eloquentia? Quantos fecerit, idque brevissimo tempore, bene & ornate dicendi ars in patria nostra progressus, neminem, nisi domi plane peregrinum, fugere poterit.

§. IX.

POËtarum parentem, *Homerum*, indignis habet modis Perraltus, poëmata, quæ dicuntur illius, non nisi rhapsodiam, tempore obsidionis Trojanæ a diversis Poëtis frustulatim consignatam, deinde vero in unum compilatam volumen, iudicans; quod auctoritate *Æliani*, *Var.*

Hist. l. XIII. c. XIV. evinci posse credit. Ubi tamen id tantum indicatur, veteres Homeri carmina in certas partes secundum argumenta distributa cecinisse, & demum Lycurgum Lacedæmonium universam ejus poësin simul ex Jonia secum importavisse, quam deinde Pisistratus in unum volumen collectam, non confecit, ut habent Latinæ versiones, sed ἐπιφύνη, monstravit & publico exhibuit. *Virgilium* Homero quidem longe præfert, sed nec illum dimittit inculpatum. Unde facile apparet, quale de reliquis apud veteres poëtis ferat judicium; scilicet, neminem esse, qui non vitiis scateat, & infra recentiorum aliquorum dignitatem sit detrudendus. Neque diffitendum est, irrepsisse in carmina veterum, etiam consummatissimorum, varia vitia; quæ tamen mirius sæpe merentur judicium, secundum illud *Horatii*:

• • • • • ubi plurima nitent; non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
aut humana parum cavit natura.

Certe, ex choro recentiorum, *Maresium* ob *Clodoveum*, *Tassum* ob *Hierosolimam liberatam*, *Capellanium* ob puellam *Aurelianensem*, *Homero* & *Virgilio*, tanquam artis magistros, ego cum
Perral-

Perralto non prætulerim. Historicos veteres quod spectat, largimur ipsi, *Herodoti* fidem esse aliquoties vacillantem, in *Thucydide* etiam, *Polybio*, *Livio* & *Iacito* reperiri naves, potissimum Geographicos & Chronologicos. Interim tamen suo singulari gaudent pretio; &, an senes hi venerabiles cosque infra *Mezæreum*, *Bossvetum* & *Meausium* iure queant deprimi, ut se subditos horum agnoscere teneantur, eosque reverenter salutare vôtres *Majestés des Historiens*, valde dubitamus.

§. X.

Artes varias, ut picturam, sculpturam & architecturam, eximium apud veteres attingisse fastigium, testes hodiernum adsunt irrefragabiles, artificiorum ex prisco illo ævo reliquæ & rudera, quæ, quod discant & imitentur, recentioribus magistris largiuntur; quorum tamen opera insignes ad has artes factæ sunt accessiones. Musica etiam veterum, missis licet quæ illi tribuuntur commentitiis effectis, suo non defraudanda erit pretio, quippe quæ, ut testantur auctores, summa delectatione auscultantes affecit. Erat hæc simplex & homophona; recentior multo magis composita & artificiosa, *οὐσία* etiam aptiora possidens. Artes porro quod concernit veterum jam deperditas,

tum

tum aliquæ harum sunt, quarum jacturam omnino dolemus; aliæ vero, quas credibile est non nisi in cerebro auctorum existisse; aliæ denique, quibus sponte rejectis commodiores sunt excogitatæ, quæque æque præclare ac ingeniose, quamvis alia ratione, hodie exercentur.

§. XI.

IN Metaphysicis & Logicis, Philosophia quoque Morali & Politica, magna esse *Platonis*, *Aristotelis*, *Ciceronis*, reliquorumque veteris ævi luminum nomina, & iusta eos condecorandos venire gloria, quod harum scientiarum reliquerint nobis stamina, aditusque in illas patefecerint, nemo, nisi novitatis præjudicio abreptus, negare poterit. Sed nimii etiam in antiquitatem favoris reus ille erit agendus, qui prætracte negaverit, iustæ methodi illos esse aliquando oblitos, & vel tædiosa, vel obscura scriptis suis adpersisse; hasque scientias hodie multo elegantiores habere faciem, majori cum fructu tractari, & distinctius perfectiusque enucleari, quam ætate illa prisca. In Philosophia potissimum Morali sæpius impegerunt veteres, de origine & profunditate corruptionis humanæ non informati, in quibus inoffenso pede progrediuntur

tur, lumine revelationis incomparabili collustrati, recentiores.

§. XII.

NEquè in Mathematicis suam desiderari passi sunt industriam antiqui, quod testantur vel dumviri illi, in hodierna etiam Mathesi, post tot seculorum decursum, celebratissimi, *Euclides* & *Archimedes*. Interim plurima, eaque plane ingentia & sublimia fecerunt omnes Mathematicum partes recentiori ævo incrementa, idque non puræ modo, sed etiam mixtæ & applicatæ. Ita Astronomiæ, post tubos auspiciatissimo fidere inventos, pœmaria sunt mirum in modum dilatata; ars navigandi ope acus magneticæ conspicitur plane immutata, & Geographia jam possidetur longe accuratissima. Artes etiam muniendi & belli gerendi penitus novas pulvis pyrius peperit; et ita porro. Superfunt etiam illa, quæ in Historia & Scientia Naturali dederunt peritiæ suæ specimina *Aristoteles*, *Plinius*, aliique. Tantæ tamen in his eruditionis partibus recentiori ævo factæ sunt progressionés, ut hodierna illarum facies ob eminentiam prisæ vix comparari queat. Physicam enim jam possidemus ex experientiæ, mille artificiiis suffulta, & rationis connubio enatam plane

plane novam & amplissimam. Redibimus itaque cum Perralto in amicitiam, & præ Aristotele, in Physicis Galileo, Verulamio & Borello palmam concedemus. Quibus tamen in hoc studiorum genere ille præfert Cartesium, fortassis ideo, quia Galileus fuit. Historia etiam, quæ nobis est naturalis, plura distincte describit naturalium millia, quam erant eorum centenarii veteribus confuse cogniti. Usus quoque rerum naturalium diligentius multo, quam unquam antea, jam indagantur, & inde quotidianæ ad œconomiam, antiquis frigide tractatam, & innumeris olim carentem commodis & ornamentis, quæ invenit insequens ætas, fiunt accessiones. In his potissimum studiis, quarum ea est indoles, ut temporis sint filix, & a prolixa demum experientia perficiantur, aliter fieri nequit, quin illi, qui veteres appellantur, in infantia mundi vixisse veniant censendi; nos vero, tanquam adultiores & robustiores, considerandi. Interim tamen inventio palmariorum adminiculorum & instrumentorum, quibus scientiarum incrementa debentur, & quorum ope in naturæ adyta penetrarunt recentiores, ut telescopia, microscopia, pyxis nautica, pulvis pyrius & typographia, non tam ingenio recentiorum, quam casui fortuito debetur.

§. XIII.

Medicina, quæ tempore *Hippocratis & Galeni* eximie floruit, ita ut in illo præcipue, multa, quæ circa praxin potissimum clinicam discant, se habere fateantur hodiernum artis salutaris doctores, magnis tamen recentiori ævo aucta est accessionibus, imprimis per anatomiam, jam in abstrusorem de corporis humani structura notitiam penetrantem, & artem chymicam, quæ olim favillis quasi oblecta latuit, hodie vero & medicinæ remedia parando inservit, & scientiæ naturali atque œconomix multum luminis & lucis affert. Nec dubitandum est, quin Chirurgia recentior ad veterem relata, multum inducit perfectionis.

§. XIV.

Inscientiarum restauratoribus, post barbariem scholasticam, qui stupendo labore & innumeris vigiliis scientias atra nocte sepultas denuo in lucem produxerunt, veterum manuscripta a blattis rinceisque liberarunt, jugum philosophandi excusserunt, & linguas mortuas ad vitam novam restituerunt, videor mihi videre aliquos, qui in certamen cum primipilis veterum descendere non detrectant. Exceperunt etiam hos viri stupendæ plane eruditionis, quibus recessus antiquitatum erant pervii, & omnia secula præsentia. Encyclopædia, quam tantopere deprædicat *Quintilianus*, recentioribus non vero antiquis in sortem cecidit. Græci, præter propriam linguam, propriæ gentis historiam & scriptores, pauca habuere sibi cognita. Romani domesticæ literaturæ Græcam conjunxerunt; sed in historia, chronologia, geographia, multisque aliis cognitionis humanæ partibus, utrique non potuere non esse artis circum scripti limitibus, cum reliquas gentes omnes, veluti barbaras, contemnerent.

rent. Jam vero, si vel solam spectaveris historiam, vastissima facta est, quæ ab erudito nostri ævi requiritur, cognitionum accessio, cum temporum decursu indies augescens. Oportet enim jam historię mundi universali singulorum imperiorum, tam veterum, quam recentiorum, in quæ Romana monarchia dissiluit, quibusque singulis sui fuere imperantes, bella, fœdera, viri illustres, leges & instituta, historiam connectere. Cognoscenda est historia & sacra & profana, geographia, chronologia, ejusque diversæ aræ & epochæ, genealogia, res diplomatica, monumenta omnis generis, inscriptiones & nummi, etc. quibus ubique jungenda est prudens critica, omnia ad lapidem lydium exigens. Universalior itaque & multo longius protensa est recentiorum eruditio, quam antiquorum illa. Sed augescunt etiam, una cum ipsis scientiis, earum addiscendarum media; & quilibet, quem in illis facimus, passus, ad ulteriorem cognitionem gradus est. Hinc denuo Fontenellius: *Un Savant de ce siècle-ey contient dix fois un Savant du siècle d' Auguste, mais il a eu dix fois plus de commoditez pour devenir Savant.*

§. XV.

EX hisce itaque omnibus junctim sumtis, quæ leviter tetigimus, tam ob virium in re adeo ardua defectum, quæ veterum pariter ac recentiorum lectionem, artium cognitionem exactam, judiciumque multo limatius, quam quod in juvenem cadere potest, requirit, quam ob temporis & typorum angustias, quæ cogitata nostra in brevissimas positiones coartare nos coegerunt; ex his, inquam, nostrum quaecunque de hacce controversia illud esto judicium: tempus jam præterisse, quo legere veterum scripta, recentiorum vero contemnere in eruditionis itinere constituti jubebantur; hodie enim non secundum ætates, sed accuratioris

tioris logica regulas cuique auctori & libro pretium statuitur. Sunt antiquis sui errores, suæ virtutes. Sunt etiam recentioribus, Neutris jam carere possumus. Utrorumque scripta, tanquam horrea cum ventilabro in manu sunt, intranda, quo palea a tritico, mala a bonis, segregentur; quorum illa abjicienda, hæc retinenda sunt. Hinc nobis ut Oweno:

Displicet inspiens novitas, detira vetustas

Non placet.

Est, ut diximus, honori omnino ducendum antiquis, quod hi poësin & eloquentiam, reliquasque, quæ ingenio nituntur, & breviori tempore perfici possunt, artes & scientias egregie omnino excoluerint; in reliquis etiam multa egregia præstiterint, glaciem nobis fregerint, viamque & ostium ad interiora penetrandi aperuerint. Hanc deinde viam felicissimo omnino ausu & indefesso studio atque alacritate trivere recentiores, errores veterum emendarunt, & defectus antiquioris ævi uberrimo cognitionum agmine auxerunt. Hinc, cum immensa hodie fruamur scientiarum & artium lege, quæ antiquis vel in herba fuit, vel plane inculta jacuit, non veremur, recentiori ævo palmam eruditionis assignare, utpote in quam partem ob numero plurima inventa, præstantiam ipsam constituentia, victoria haud dubie inclinat.

Laudamus itaque veteres, & nostris utimur annis.

Et *Sidonii Apollinaris* sequimur consuetudinem, qui legebat cum reverentia antiquos, & sine invidia recentiores. Quod reliquum est, glorientur licet de seculo *Philippi Regis Macedoniae, & Alexandri M. Græci*; ævum *Julii*

Julii Caesaris & Augusti deprædicent Romani. Sit seculo re-
 natarum scientiarum ob literarios heroës sua præstantia. Se-
 culum suum *Ludovicianum* Galli ad coelum usque laudibus ex-
 tollant. Nos Sveci sub seculo ADOLPHO-FRIDERICIANO
 felicissimam nostram sortem jure optimo canimus, quibus
 ex ipso throno gemini splendent Soles, scientiarum incre-
 menta & Regali gratia, & exemplo Augusto, promoventes;
 quibus in aula mæcenates & passim literarum patroni con-
 tingerunt; quibus nulla desunt ad scientias subsidia & inci-
 tamenta. Unde etiam factum est, ut lætius jam, quam
 unquam apud nos antea, atque ad invidiam usque & æmu-
 lationem exterorum, scientiæ & literæ omnes, præsertim
 vero illæ, quæ humano generi sunt utilissimæ, flo-
 reant, & culmen quoddam prope-
 diem adipirent.

S. D. G.

